Dodatek do "Biuletynu Kowieńskiego"

BIULETYN BAŁTYCKI

Podaje wiadomości bieżące z Łotwy oraz perjodyczne z Estonji i Finlandji

WILBI

Nr. Wilno, dnia 15.III.1932 r. 32.

T r e ś ć n u m e r u:

N a j w a ż n i e j s z e d a n e o P a ń s t w i e E s t o ń s k i e m.

-----o:§:o-----

P r z e s z ł o ś ć h i s t o r y c z n a.

Naród estoński należy do zachodnich narodów fińsko-ugryjskiego szczepu. W wieku VIII-mym spotykamy się z pierwszemi wyprawami wikingów i od tego czasu wiążą Estończyków z sąsiadami stałe stosunki kulturalne.

W r.1187 Estończycy zdobywają i burzą stolicę Szwecji Sigtunę.

W r.1208 Kawalerowie Mieczowi rozpoczynają wojnę z Estonją. W r.1219 król duński Waldemar, proszony przez Kawalerów o pomoc, zdobywa główny gród estoński i zakłada w tem miejscu gród Tallin. Następuje całkowite opanowanie północnej Estonji przez Duńczyków, a południowej przez Kawalerów Mieczowych.

W 1922-23 wybucha powstanie Estończyków, które się nie udaje.

Rok 1227. Duńczycy zdobywają wyspę Saaremaa /Oesel/, wykańczając tem podbój Estonji.

W r.1343 powtórne powstanie, które zostaje stłumione w 1345 r.

W 1346 Duńczycy, mając trudności wewnętrzne, sprzedają Estonję Krzyżakom.

Trudno jest ustalić datę przyjęcia chrześcijaństwa przez Estończyków. Odbywało się ono w miarę podbojów krzyżackich. Chrześcijaństwo było dla ludu estońskiego niemal obce przez długi czas. Powodowała to nieznajomość miejscowego języka przez Kawalerów-Krzyżaków i duchowieństwo. Dopiero reformacja wprowadza język estoński do nauczania religji i w r.1535 ukazuje się pierwsza estońska książka.

W wyniku reformacji, która bez reszty zapanowuje w Estonji, dobra zakonne i biskupie przeszły na własność prywatną rycerzy zakonnych. Oprócz tego istniały prywatne dobra rycerskie niezakonne, które znajdowały się przeważnie w rękach Niemców. Rycerze innej narodowości prędko się zniemczyli. W ten sposób cała własność ziemska znalazła się w rękach niemieckich. Mieszczaństwo było też albo pochodzenia niemieckiego albo też się prędko zniemczyło.

Między ziemiaństwem a mieszczaństwem były duże przeciwieństwa natury społecznej. Dochodziło często do starć zbrojnych. Mieszczaństwo było zamożne i kulturalne. Korzystało z rozległego samorządu.

Estończycy stanowili tylko warstwę włościańską, nie mającą żadnych praw. Ci z nich, którzy przedostają się do miast, niemczą się.

W r.1558 wybucha wojna inflancka. Trwa ona do r.1583. W r.1559 biskup odstępuje wyspę Saaremaa Duńczykom, w posiadaniu których pozostaje ona do r.1645. W r.1561 Tallin oraz północna Estonja, widząc niezamożność obronienia się przed najazdem Moskwy przez rycerstwo, które na skutek sekularyzacji utraciło swe bojowe wartości, poddaje się Szwecji /Eryk XIV/. W wyniku wojny południowa Estonja z Dorpatem przypada Polsce, północna zaś z Tallinem i Narwą - Szwecji.

W r.1587 Zygmunt III przyłącza północną Estonję do Polski. Zjawiają się wtedy do Estonji jezuici, którzy prowadzą szeroką działalność oświatową.

W r.1600 Karol Sudermański wkracza do Estonji i w wyniku wojny odbiera północną Estonję. W 1625 r.Gustaw Adolf odbiera od Polski Estonję południową.

W r.1632 zostaje założony przez Gustawa Adolfa uniwersytet dorpacki.

W r.1656 car Aleksy zdobywa Dorpat. W r.1661 Szwedzi wypędzają Rosjan z Estonji.

Niemcy, wposiadaniu których znajdowały się wszystkie dobra ziemskie, niezadowoleni z reformy rolnej, jaką projektują Szwedzi, zwracają się przy końcu XVII-go stulecia do Augusta Mocnego Sasa, aby zorganizował koalicję antyszwedzką. W wyniku tego wybucha wojna Północna w r.1700. Miasta nie popierają polityki ziemiańskiej i przeciwstawiają się Rosji. Z tego powodu następuje zburzenie Dorpatu w r.1707-mym, Narwy w 1708. Wreszcie w r.1710 Tallin, Parnawa i Ryga poddają się Rosji. W r.1721 pokój nysztadzki. Rosja zatwierdza wszystkie przywileje szlachty niemieckiej i znosi reformę, wprowadzoną przez Szwedów. Stan włościan niezwykle się pogarsza. Chłopi są uważani jako własność właścicicieli majątków.

W r.1816 chłopi otrzymują wolność osobistą, a w r.1868 następuje zniesienie pańszczyzny. Od tego czasu zaczyna się szerzenie oświaty estońskiej i renesans. Przyczyniają się do tego głównie nauczyciele ludowi. Powstaje estońska literatura i sztuka narodowa.

P o w s t a n i e P a ń s t w a .

Załamanie się frontu rosyjskiego i rewolucja rozluźniły więzy, łączące kraj estoński z Rosją.

12 grudnia 1917 r.odbywa się zjazd niemieckich ziemian, który uchwala odłączenie kraju od Rosji i wezwanie wojska niemieckiego, ażeby objęło straż nad Bałtykiem.Zjazd ten uznaje siebie jako reprezentację legalną kraju, opierając się na pokoju nysztadzkim. Tymczasem opanowują sytuację komunistyczne bandy. Powstają oddziały estońskie do walki z bolszewikami i wreszcie powołane drogą powszechnych wyborów zgromadzenie narodowe proklamuje w dn.24 lutego 1918 r.niepodległość Estonji. Niemal niezwłocznie po tej proklamacji następuje okupacja niemiecka. Rząd tymczasowy z Pätsem na czele zostaje uwięziony. Niemcy bałtyccy wysyłają do Berlina delegację, która zabiega o stworzenie Wielkiego Księstwa Bałtyckiego w unji personalnej z Koroną Pruską. Tymczasem wielkie mocarstwa Ententy demonstracyjnie uznają uwięziony rząd estoński, jako rząd krajowy /Anglja 3.V.1918 r.,Francja 13.V, Włochy 29.V./ Okupacja niemiecka trwa do połowy listopada. 13 listopada 1918 r. powstaje rząd Pätsa, który powierza gen.Laidenerowi naczelne dowództwo.

Estonja uznaną zostaje de jure najpierw przez Finlandję, 26 stycznia 1921 r.- przez mocarstwa sprzymierzone, a w końcu 1922 roku jest już uznana przez wszystkie państwa.

Estonja wchodzi do Ligi Narodów 22 września 1921 r.

U s t r ó j p o l i t y c z n y .

Konstytucja estońska została uchwalona w dn.15 czerwca 1920 r. przez zgromadzenie ustawodawcze, które zebrało się 23 kwietnia 1919 roku. Konstytucja jest liberalna: zniesienie tytułów, nienadawanie orderów cywilnych, zabronienie ich przyjmowania od państw zagranicznych, nietykalność osoby, mieszkania, tajemnica korespondencji, nieistnienie cenzury, nieistnienie religji panującej, prawo strejków. Wybory do parlamentu odbywają się co trzy lata na podstawie 5-cioprzymiotnikowego głosowania. Parlament składa się ze 100 osób.Ordynacja wyborcza jest wydana jako osobna ustawa. Parlament powołuje rząd /według osobnej ustawy rząd składa się z premjera i 7-miu ministrów:1.Oświata i Opieka Społeczna, 2.Sprawy Wojskowe, 3.Zagraniczne, 4.Sprawy Wewnętrzne i Sprawiedliwość, 5.Gospodarki,6.Rolnictwa, 7.Komunikacja/. Premjer pełni funkcje naczelnika Państwa. Rząd lub jego poszczególni członkowie ustępują w wypadku uchwalenia votum nieufności. Interpelacja, na którą rząd musi udzielać wyjaśnień, wymaga jednej czwartej składu parlamentu. Konstytucja przewiduje głosowanie ludowe i inicjatywę ludową w zakresie ustawodastwa. Tak więc 1/3 parlamentu może powstrzymać ogłoszenie przyjętej ustawy na 2 miesiące. W ciągu tego czasu 25 tys.obywateli uprawnionych do głosowania może zażądać przedłożenia ustawy tej ludowi do przyjęcia lub odrzucenia,tak samo 25 tys.obywateli uprawnionych do głosowania może zażądać zmiany ustawy i jeżeli parlament żądanie to odrzuca,wniosek ten oddaje się na referendum.

W r.1632 zostało założony przez Gustawa Adolfa uniwersytet dorpacki.

W r.1656 car [illegible] zdobywa Dorpat. W r.1661 [illegible] wypędza Szwedów z Estonii.

Wielcy feudałowie niemieccy, którzy nie posiadali wszystkie dobra ziemskie, nieszczęsnie rolnikom z reformy rolnej, jaką przeprowadzili, wprowadził się przy końcu XVIII-go wieku de Augusta Heneego Rasa, aby potwierdzał kolidacje antyszwedzką. W swoimtego wybuchu wojna Północna w r.1700. Wiesza nie popierała polityki zlaniemieckiej i przeciwstawiała się Rosji. Z tego powodu następuje zburzenie Dorpatu w r.1704 r., Narwy w 1708; upadło w r.1710 Tallin. Parnawa i Ryga poddają się Rosji. W r.1721 pokój nysztadzki. Rosja zatwierdza wszystkie przywileje szlachty niemieckiej i znosi reformy, wprowadzone przez Szwedów. Stan rośnie u niewolników się pogarsza. Chłopi zamieniani zostają na własność właścicieli majątków.

W r.1816 chłopi otrzymują wolność osobistą, a w r.1868 następuje zniesienie pańszczyzny. Od tego czasu zaczyna się szczególny rozkwit ustawodawczej i narodu. Rozpoczyna się do tego głównie niezależności ludowej. Powstaje estońska literatura i sztuka narodowa.

P o w s t a n i e P a ń s t w a .

Załamanie się frontu rosyjskiego i rewolucja rosyjska utworzyły, łączące kraj estoński z Rosją.

18 grudnia 1917 r. zwołany zjazd niemieckich ziemian, który uchwalił oderwanie kraju od Rosji i wezwanie wojska niemieckiego, aby objęło ziemie nad Bałtykiem. Rząd ten uznaje siebie jako reprezentację legalną kraju, oderwaną od Rosji na pokoju brzeskim. Tymczasem stanowią wystąpienia komunistyczne bandy. Powstają oddziały estońskie do walki z bolszewikami i wreszcie powołane grono powszechnie zaufanych z przedstawicieli narodu ogłasza w dn.24 lutego 1918 r. niepodległość Państwa. Nie mogli niemal w tym okresie pod ich okupacją rozpocząć organizacji. Rząd tymczasowy z Pätsem na czele zostaje uwięziony. Niemcy zamierzają w Berlinie deklarować, która zależy z utworzenia Wielkiego Księstwa Bałtyckiego w unii personalnej z Koroną Pruską. Tymczasem wielkie mocarstwa Ententy de facto uznają uwięziony rząd estoński, jako rząd faktyczny /Anglia 3.V.1918 r., Francja 13.V, Włochy 29.V./ Okupacja niemiecka trwa do połowy listopada. 13 listopada 1918 r. powstaje rząd Pätsa, który ostatecznie Laidonerowi naczelne dowództwo.

Estonia uznana została de jure najpierw przez Finlandię, 26 stycznia 1921 r. – przez mocarstwa sprzymierzone, a w końcu 1922 roku jest już uznana przez wszystkie państwa.

Estonia wchodzi do Ligi Narodów 22 września 1921 r.

U s t r ó j p o l i t y c z n y .

Konstytucja estońska została uchwalona w dn.15 czerwca 1920 r. przez zgromadzenie ustawodawcze, które zebrało się 23 kwietnia 1919 roku. Konstytucja jest liberalna: zapewnienie wolności, nienadawanie obywateli przywilejów, zabronienie ich przyjmowania od państw zagranicznych, nietykalność osoby, mieszkania, tajemnica korespondencji, niedopuszczanie cenzury, nieistnienie kary śmierci [illegible] prawo strajków. Wybory do parlamentu odbywają się co trzy lata na podstawie 5-cio-przymiotnikowego głosowania. Parlament składa się z 100 osób. Organizacje wyborcze jest zwykłe [illegible] ustawa. Parlament powołuje rząd /według osobnej ustawy rząd składa się z premiera i 7-miu ministrów: 1. Oświaty i Opieki Społecznej, 2. Spraw Wojskowych, 3. Zagranicznych, 4. Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości, 5. Gospodarki, 6. Rolnictwa, 7. Komunikacji/. Premier pełni funkcję naczelnika Państwa. Rząd lub jego poszczególni członkowie ustępują w wypadku uchwalenia votum nieufności. Interpelacja, na które rząd musi udzielać wyjaśnień, wymaga jednej czwartej składu parlamentu. Konstytucja przewiduje głosowanie ludowe i inicjatywę ludową w zakresie ustawodawstwa. Tak więc 1/4 parlamentu może powstrzymać ogłoszenie przyjętej ustawy na 3 miesiące. W ciągu tego czasu 25 tys. obywateli uprawnionych do głosowania może żądać poddania ustawy tej ludowi do przyjęcia lub odrzucenia, tak samo 25 tys. obywateli uprawnionych do głosowania może żądać zmiany ustawy i jej [illegible]

W referendum rozstrzyga większość. Ułożenie budżetu, pożyczki, podatki, wypowiadanie wojny i zawieranie pokoju, ogłoszenie mobilizacji, demobilizacji, stanu wyjątkowego, jego zniesienia, układy z państwami zagranicznemi w zakres referendum nie wchodzą. Posłowie są nietykalni. Wymiar sprawiedliwości należy do sądów, które są niezależne. Najwyższą władzą sądową jest Trybunał Państwowy, który składa się z sędziów wybranych przez parlament.

Według konstytucji wszyscy obywatele są równi wobec prawa. Nie mogą istnieć żadne publiczno-prawne przywileje lub ograniczenia, któreby były zależne od urodzenia, wyznania, płci, stanu lub narodowości /§6/. Mniejszościom narodowym gwarantuje się nauczanie w jęz.ojczystym /§12/. Każdy obywatel Estonji ma swobodę określania swej narodowości /§20/. Mniejszości mają prawo powoływać do życia instytucje samorządowe dla ochrony swych interesów narodowych, kulturalnych i samorządowych /§21/. Dopuszczalny jest język mniejszości narodowej, jako język urzędowy miejscowych instytucyj samorządowych, w wypadku, jeżeli mniejszość ta w danej miejscowości jest większością mieszkańców /§22/. Zezwala się obywatelom narodowości niemieckiej, rosyjskiej i szwedzkiej zwracać się w ich języku do instytucyj państwowych.

P o ł o ż e n i e, o b s z a r, l u d n o ś ć, m i a s t a, p o d z i a ł a d m i n i s t r a c y j n y.

P o ł o ż e n i e g e o g r a f i c z n e. O b s z a r. G r a n i c e. Końcowe punkty Estonji sięgają: na północy 59°27', na południu 57°27', na zachodzie 21°46' dług.wsch. od Ferro, na wschodzie 28°21'. Republika estońska leży na wschodniem wybrzeżu m.Bałtyckiego, obejmując również przyległe wyspy w liczbie 818. Na północy graniczy z zatoką Fińską, na zachodzie z m.Bałtyckiem i zatoką Ryską, na południu z republiką łotewską, na wschodzie z zSRR i jez.Pejpus.

Obszar państwa wynosi 47.548,7 klm.kw., licząc w tem 1512 jezior o powierzchni 2.328,34 klm.kw. i 818 wysp o powierzchni 4.167,15 km.kw.

Ogólna długość granic Estonji wynosi 4.076,1 km.kw., z czego na granice lądowe przypada 672,6 km.kw.oraz na wybrzeże morskie - 3.403,53 km.

L u d n o ś ć i p o d z i a ł j e j n a n a r o d o w o ś c i. W y z n a n i a i z a w o d y. Ludność republiki estońskiej wynosiła 1 stycznia 1907 r.1.116.325 osób. Ruch naturalny /w 1925r./:na 1000 mieszkańców 18,3 urodzin i 14,9 zgonów; przyrost - 3,4 na tysiąc.

Według narodowości ludność państwa dzieli się na: Estów - 87,7%, Rosjan - 8,2%, Niemców - 1,7%, Żydów - 0,4% i t.d.

Według wyznań: luteranie - 8,3%, prawosławni - 18,8%, metodyści - 0,9%, bałtyści - 0,4%, Żydzi - 0,4%, katolicy - 0,2%.

Co do zawodów, 59% ludności trudni się rolnictwem, 15,7% - przemysłem, 4,2% - handlem i bankowością, 3,3% -transportem i komunikacją, 5,6% - stanowią urzędnicy i wolne zawody, 7,9% - posłańcy i różni robotnicy, 4,3% - różne inne zajęcia.

W miastach /w liczbie 18/ mieszka 28,3% ludności.We wsiach i małych miasteczkach - 71,7%. ludności.

W i ę k s z e m i a s t a: Tallin /Revel/, stolica państwa - 125.000, Tartu /Dorpat/ - 60.200, Narwa - 26.500, Pärmu /Pernawa/ - 21.600, Walga /Wałk/ - 14.600, Wiljandi /Fellin - 12.000, Rakwere /Wesenberg/- 11.600.mieszkańców.

Reszta miasteczek ma ludność, niesięgająca 10.000 ludności.

P o d z i a ł a d m i n i s t r a c y j n y. Estonja dzieli się na 18 miast /29,9% ludności/ i 11 powiatów /67,6% ludności/.Przeciętnie na jeden powiat przypada 4.320 km.kw. i około 102.000 ludności.

Ż y c i e g o s p o d a r c z e.

R o l n i c t w o.

PRODUKCJA ROLNA. Powierzchnia kraju dzieli się według kultur: rola - 23,4%, łąki - 24%, pastwiska - 17%, lasy - 20,5%, nieużytki - 15,1%

W 1930 r. było w Estonji ziemi ornej pod uprawą zbóż jadalnych 189.089 ha., karmu dla bydła - 329.720 ha, siana polnego - 206.305 ha, kartofli - 68.039 ha, lnu - 32.547 ha.

INWENTARZ ŻYWY. W 1929 r.było w Estonji koni 205.446 szt.,bydła - 406.562, owiec - 467.226, świń - 290.029 szt.

L a s y.

Lasy obejmują 859.671 ha, czyli 19,6% całej powierzchni Estonji. Na 1-go mieszkańca przypada 7,8 ha /w Europie - 7,4 ha/. 88% lasów stanowi własność państwa; 12% - własność organizacyj komun. i osób prywatnych.

W 1929/30 r. eksploatacja lasów państwowych wynosiła 2.235 tys.m^3. Dochody państwowe z lasów w r.1929/30 wynosiły 6.065.838 koron, rozchody - 2.447.763 kr. W r.1930 wywieziono drzewa i wyrobów drzewnych na sumę 9.468.249./Eksport w 1929 wynosił 14.698.502 kr./.Wwieziono na sumę 1.423.294 kr.

R e f o r m a r o l n a.

Ustawa o reformie rolnej ogłoszona została w dn.10 października 1919 r. Na jej podstawie wywłaszczono bez odszkodowania 96,6% gruntów większej własności, przeważnie niemieckiej i obdarzono niemi ochotników bezrolnych i małorolnych, lasy zaś upaństwowiono.

Wielka własność w Estonji do wprowadzenia reformy rolnej stanowisła 58% powierzchni całego kraju i pod względem podziału na grupy przedstawiała się jak następuje:

	Liczba właścicieli	Liczba dziesięcin.	%
1.Dobra rycerskie	734	1.404.340	62,27
2.Majoraty i feekomisy	95	369.679	16,65
3. Dobra korpor.rycersk.	8	40.634	1,83
4.Pastorały	108	49.554	2,23
5.Ziemie koronne	101	219.239	9,88
6.Ziemie banku agrarnego	19	62.435	2,81
7.Legaty i zapisy	3	7.584	0,34
8."Landstelle"/pryw.nieryc./	61	28.317	1,29
Razem	1.147	2.119.699	100,00

Lasy należały niemal wyłącznie do wielkiej własności,gruntów ornych posiadała ona 243,976 dziesięcin, czyli 27,8 proc.tej kategorji użytków. 53 proc.gruntów ornych wielkich właścicieli znajdowało się w drobnej dzierżawie 23.023 dzierżawców.

5 marca 1926 r.została uchwalona dodatkowa ustawa o odszkodowaniach. Odszkodowania za żywy inwentarz uchwalono według cen rynkowych z 1914 r.Inwentarz martwy oszacowano na podstawie cen z okresu wywłaszczenia. Wysokość odszkodowania nie zadawalnia w zupełności żądań byłych właścicieli. Należy jednak uwzględnić zdolność płatniczą państwa i narodu, jak również małą rentowność rolnictwa. Z części wywłaszczonej ziemi utworzono państwowy fundusz rezerwy rolnej, z którego udziela się na własność ziemię drobnym rolnikom oraz wydzierżawia się instytucjom kulturalnym, gminnym, spółdzielniom, zakładom przemysłowym, handlowym i oddaje się w krótkoterminową dzierżawę włościanom dla ukultywowania.

P r z e m y s ł.

W numerach "Biuletynu Bałtyckiego" będziemy stale ilustrowali przebieg kryzysu przemysłu w Estonji, jak też w całem gospodarczem jej życiu.Obecnie podajemy tylko ogólne dane dotycz.prze-

mysłu przed kryzysem, które oczywiście z dniem każdym ulegają zmianom in minus.

PRZEMYSŁ GÓRNICZY. Produkcji górniczej Estonji poświęcono większą uwagę dopiero po odzyskaniu niepodległości, to też pracujące obecnie zakłady powstały niedawno.

W r.1929 było 18 większych przedsiębiorstw, z tego 5 kopalń łupku /3 państwowe/, 9 przedsiębiorstw eksploatacji torfu, fosforytu i gipsu, 2 kopalnie marmuru.

Łupek bitumiczny występuje w Estonji głównie w okolicach miasta Jowe. Przed kilkunastu laty rozpoczęto z łupków tych wydobywać wzorem Szkocji materjały pędne, jak nafta, benzol, benzyna i t.d. Oprócz tego istnieją w Estonji pokłady pirytów, ołowiu, fosforytów i t.d. Dużą rolę odgrywają torfowiska, zajmujące ok.10% obszaru. Torf używany jest do celów opałowych w przemyśle i rolnictwie. Tak np.w okolicach miasta Parnawy powstała elektrownia zasilana przy pomocy torfu i zaopatrująca w prąd cały szereg fabryk. Wymienić należy również jeziora oraz rzeki, stanowiące ważny czynnik bogactw Estonji, jako środek komunikacji i źródło energji elektrycznej. Do wód Estonji należą: olbrzymie jezioro Pejpus, jez.Pskowskie, rzeka Narwa i t.d.

W produkcji łupku palnego przeciętnie było zatrudnionych 3.031 robotników. Produkcja wynosiła 517.553 tonn.Z tej liczby 355.658 t.produkcji rządowej, 161.995 tonn - prywatnej. Z tej ogólnej liczby użyto 61.897 tonn na wydobycie ropy /benzyna etc./. Pracowały w Estonji 3 olejarnie /przetwórnie łupka palnego/ a mianowicie S.A.Kiwioli, S.A.Eesti Olikonsortium, zakłady rządowe w Kohtla.

W 1929 r.produkcja torfu wynosiła 234 tys.m^3 /150 o.162 tys.m^3 w poprzednich latach/. 40% całej produkcji użyto na opalenie centrali elektrycznej w Ellamaa i Ulila.

Produkcja fosforytu w 1929 r. wynosiła 8.362 tonn. Kalcytu - 35.223 tonn, gipsu - 8.033 tonn, wapna - 11.429 t. /1928 - 10 tys.t.,1927 - 5.343 tonn/.

Produkcja cementu w r.1929 /zakłady w Port-Kunda/ wynosiła 344 tys.beczek. Z tego sprzedano w kraju 213 tys., eksportowano 131 tys.beczek.

Huty szklane. W Estonji znajduje się 5 hut szklanych. Dwie produkują szkło okienne, 3 butelki i t.p. Produkcja szkła okiennego w r.1929 wynosiła 547.581 m^2, produkcja 3 pozostałych hut - 600 tonn /1928-1.100 t./.

Cegielnie. W 1929 r.produkcja wynosiła 13,8 milj.sztuk /w 1928 r. 22 milj./. Eksportowano w 1929 r.1,6 milj.szt. /1928 - 13 milj./

PRZEMYSŁ ZAPAŁCZANY. W Estonji znajdują się 3 fabryki zapałczane. Produkcja wynosiła w 1929 r.132.268.536 pudełek, wyeksport. 112.464 tys.pudełek, w 1928 wyprodukowano 131.042.782 pud.wyeksportowano 89.285.760 pud., w 1927 wyprodukowano 175.965 tys. pud., wyeksport.121.125.720 pud., w 1926 wypr.166.696 tys.pud. wyeksport.119.025.772 pud., w 1925 wyprod.207.043 tys.pud.,wyeksport.118.386.692 pud., w 1924 wyprod.122.935 tys.pud.,wyeksp. 55.378.944 p.,w 1923 wyprod.73.692.700 p.,wyeksport.18.796.168 p. w 1922 wyprod.62.554.364 p,wyeksp.10.625.024 p. w 1921 r.wyprod. 38.580.450 p.,wyeksp.534.360 p.,w 1920 wyproduk.43.496.328 p., wyeksport.1.060.tys.pud.,w 1919 r.wyprodukowano 28.272 tys.pud., wyeksportowano 2.618 tys.pudełek.

PRZEMYSŁ SKÓRZANY. W r.1929 wyprodukowano skór wyprawionych wielkich 100 tys.szt., małych 95 tys.szt., obuwia 209.602 par., W r.1928 produkcja była znacznie większa, a mian.wyprodukowano 130 tys.szt.wielkich skór, 100 tys.małych i 249.726 par obuwia. W 1927 wielkich skór wyprodukowano 123 tys.szt., małych 104 tys. i obuwia 225.319 par.

PRZEMYSŁ DRZEWNY.W 1929 znajdowało się w Estonji 63 większych fabryk przemysłu drzewnego /ponad 20 robotników/ oraz 13 zakładów przemysłu papierniczego. Tartaków było 69.

PRZEMYSŁ PAPIERNICZY. W 1929 r.wyprodukowano 33.683 tonn papieru, 50.205 t.celulozy i 17.626 t. mechanicznej masy drzewnej. Eksportowano 36.080 tonn celulozy i 25.611 t.papieru. Fabryk 13.

PRZEMYSŁ TEKSTYLNY. Ogólna produkcja w r.1929 - 5.129 t. nici. /1928 -4.630 t./. Fabryk 27.

WIELKICH ELEKTROWNI posiada Estonja 5.Produkcja w 1929 r. wynosiła ogółem 22.255 tys. kw.

H a n d e l z a g r a n i c z n y .

W r.1930 wywóz Estonji wyniósł 385.610.2 tys.tonn na sumę 96.433.tys. koron, przywóz - 496.580.8 tys.tonn na sumę 98.369.5 tys.koron.

W latach poprzednich stan wywozu przedstawiał się następująco: w 1927 r. wywieziono na sumę 105,8 milj.koron /ok.25 milj.dol./, w 1928 - 127,1 milj.kor./ok.32 milj.dol., w 1929 r.- 117,5 milj.kor./ok.30 milj.dol.

W 1930 r.stosunek poszczególnych produktów wywozu był następujący: 1.produkty rolne /45,0%/,2.produkty przemysłowe /48,6%/, 3.drzewo /99%/.Trzy powyższe kategorje towarów stanowiły w 1930 r.98,5% ogółu wartości wywozu.

Główym odbiorcą Estonji jest Anglja, dokąd eksportowano w 1930 r.32,3% ogólnego eksportu; do Niemiec - 30,1%,do ZSRR - 12,9%, do Polski 1,2%.

Estonja w 1930 r.wwoziła: środki spożywcze, napoje, /23,6%/, surowce i półfabrykaty 28,6%, fabrykaty /47,6/ i t.d. Z Niemiec przychodzi /1930 r./ 28,3% ogółu wartości importu, z Anglji 8,6%, z U.S.A. - 12,7%, z Polski - 8,5% i t.d.

Handel zagraniczny według państw przedstawiał się w 1931 r. jak następuje:

	I m p o r t			E k s p o r t .		
	Milj.kor.	%	% 1930	Milj.kr.	%	%1930 r.
Niemcy	18,3	30,0	28,3	17,3	24,3	30,1
ZSRR	6,9	11,3	9,3	3,3	4,6	4,5
U.S.A.	5,4	8,9	12,7	1,8	2,5	2,0
Anglja	4,7	7,7	8,6	26,0	36,6	32,2
Polska i Gdańsk	4,5	7,4	8,5	0,6	0,9	1,2
Szwecja	3,1	5,0	4,8	2,8	3,9	4,0
Francja	2,1	3,5	4,2	3,6	5,1	4,2
Łotwa	2,0	3,3	2,7	1,7	1,7	2,6
Finlandja	1,9	3,0	2,2	1,9	2,6	2,7
Holandja	1,5	2,5	1,6	0,8	1,2	2,2
Belgja i Luksemburg	1,4	2,3	1,9	4,5	6,3	1,9
Danja	1,3	2,2	2,1	3,2	4,5	7,7
Czechosłowacja	1,3	2,2	1,8	0,1	0,2	0,1

T r a k t a t y h a n d l o w e .

Polityka traktatów handlowych zawieranych przez Estonję skłania się obecnie do zawierania traktatów konwencyjnych ze stałemi stawkami. Umowy konwencyjne z procentową zniżką były zawarte z Węgrami. Z innemi państwami podstawą stosunków gospodarczych jest zasada największego uprzywilejowania. Estonja zagwarantowała sobie w traktatach handlowych tak zwaną klauzulę bałtycką t.j. możność udzielenia Finlandji, Łotwie, Litwie i Rosji specjalnych ulg, z których nie mogą korzystać inne państwa.

Traktat handlowy estońsko-polski zawarty został 19.II 1927 r. na zasadzie największego uprzywilejowania.

T r a n z y t .

Tranzyt do ZSRR w roku 1930 wynosił 8.301 t.; z ZSRR w 1930 r. - 29.103 t. Cały tranzyt przez Estonję w 1930 r. wynosił 42.369 tonn.; tranzyt z ZSRR stanowił więc w 1930 r. 88,2%.

K o m u n i k a c j e .

Długość linij kolejowych wynosiła w 1930 r.1478 km./w 1924 r.-1113 km./, z czego 814 km.szerokotorowych /1524 mm/ i 664 km. wąskotorowych /750 mm/. Parowozów 201, wagonów osobowych 427. Wagonów towarowych 5.551.

W roku 1930/31 dochody wynosiły 15.170 tys.kr.,rozchody - 12.543 tys.kr. Stosunek rozchodów do dochodów 82,7%.

Koleje estońskie normalno i wąskotorowe/ przewiosły /1.IV.1929. - I.IV.1930r./ towarów 262.278 tonn/klm.; podróżnych - 9.513.000 osób.

Stan floty handlowej /1929r./: parowców 83 /tonaż 52.929/, motorówek - 14 /2.338/, motorowo-żaglowych - 32 /5.040/, żaglowców - 249 /19.215/, holowników - 57 /8.426/; razem 435 jednostek o tonażu 88.194.

Do portów estońskich przybyło /1929/ 452.327 tonn towarów i 27.881 podróżnych; ubyło zaś - 431.143 tonn i 27.324 podróżnych.

Urzędów pocztowych i telegraficznych wraz z agentami pocztowemi było /1930/ 741. Długość linij telegr.-telef.10.253.

W a l u t a k r a j o w a . B a n k i .

Jednostką monetarną wprowadzoną 1.I.1928 r. jest korona estońska /Kroon/= 100 centom. Odpowiada ona koronie skandynawskiej /na złote polskie - 2.30/. Kursujące dotychczas marki estońskie wymieniane są według kursu 1 korona = marek. Banknoty emitowane są przez Bank Estonji /Eesti Pank/ założony 24.II.1919 r. Do 1925 r. emitował on 1.899,9 milj.marek est. Bilans Banku Estonji wynosił 31.XII.1930: aktywa - pasywa 65.041.000 koron. Banknotów w obiegu było 32.234.251 koron. Czyni to jakieś 3 dol.na głowę ludności.

Oprócz Banku Emisyjnego najważniejszemi bankami w kraju są: Bank G.Scheel et Co. i Bank Kredytowy. Ich łączny bilans wynosił 66.629.000 koron. Ogółem istnieje 17 banków z 20 filjami i 3 agencjami oraz 200 banków spółdzielczych.

B u d ż e t P a ń s t w a .

Dochody w 1929 r.wyraziły się cyfrą - 95.924.000 koron. Wydatki wyniosły 95.740.000 koron. Suma wydatków dzieli się w sposób następujący /1929/30/:

M-stwo Komunikacji	- 22.372.000	koron
" Obrony Kraju	- 17.038.000	"
" Rolnictwa	- 5.897.000	"
" Oświaty	- 15.342.000	"
" Finansów	- 7.279.000	"
" Spraw Wewn. i Sprawiedl.	- 7.960.000	"
" Spr.Zagr.	- 989.000	"
Kontrola Państwa	- 359.000	"
Parlament	- 466.000	"
Rada Ministrów i Prezydent.	- 1.154.000	"
Spłata długów	- 4.599.000	"

O ś w i a t a .

Uniwersytet w Tartu /Dorpacie/ liczył 1.XII.1926 r. 4.651 studentów, czyli 423 stud. na 100.000 ludności /w Niemczech 145/; w 1930 r.- 3.474 stud./2.322 studentów i 1.152 studentki/ czyli 322 obywateli na każdego studenta. Liczba wykładowców 321. Wydatki na każdego studenta 349 koron.

Wyższa szkoła techniczna liczyła w 1930 r.439 studentów, /czyli na 2.545 obywateli przypada 1 student/, z tej liczby 429 studentów i 10 studentek. Liczba wykładowców 32. Wydatki państwa na każdego studenta 250 koron.

Wydziały uniwersytetu: teologiczny /114 słuchaczy= 33%/, prawny 1.381 słuch.=397%/, medycyna /484=139%/,filozofja -

628 =181%/. Matematyka i przyroda /319=92%/, rolnictwo /399=115%/. Narodowość: Estończycy 820, Niemcy 70, Rosjanie 47, Żydzi 38, inni 25% ogółu.

Wyższa Szkoła Techniczna: mechanika =159 słuchaczy =362% og., architektura =280 słuchaczy =638% og.

Narodowość: Estończycy 916%, Niemcy 5%, Rosjanie 59%, Żydzi 2%, inni 18%.

W r.1929/30 było w Estonji 1.292 szkół powszechnych, z tego na wsi 1.155 w miastach 137. Rządowych szkół było 1263, prywatnych 26. Ogółem uczęszczało do szkół powszechnych 97.979 uczn. Szkół średnich było 83. Z tego w miastach 76, na wsi 7. Ogólna liczba uczniów - 15.663./w tem 12.989 po est., 955 po ros., 1215 po niem., 53 po łot., 248 po żyd./.

S t o s u n k i   p o l i t y c z n e   i   n a r o d o w ś c i o w e.

P a r t j e   p o l i t y c z n e.

1. Zjednoczona Partja Rolników, Osadników i Drobnych Właścicieli powstała w styczniu 1932 r. drogą zjednoczenia dwóch partyj: Rolników i Osadników. Pierwsza z nich łączy rolników zawodowych oraz wyższych wojskowych, którzy otrzymali ziemię w wyniku reformy rolnej. Jest to najbardziej prawicowa partja w parlamencie estońskim. Główni działacze: Piats, Teemant, gen. Soots, Einbund, Kester, Laretei, Penno. Partja rozporządza 37 mandatami.

2. Zjednoczona Partja Pracy Chrześć. ~~ludowa i ludowo-demokr. /centrum/~~. Powstała również w początkach r.b. drogą połączenia trzech partyj a mian.: Pracowników, Urzędników Państwowych i Prywatnych oraz średnich właścicieli. Główni działacze: Strandman i Piip, Ander Kopp.

3. Partja lud.chrześc. najbardziej konserwatywna. Główni działacze: Lattik.

4. Partja Lud.-demokr. Grupuje inteligencję i rolników przeważnie z Estonji południowej. Główni działacze: Tennison, Kerem, Kornel.

5. Partja Socjalistów. Stanowi lewicę parlamentu estońskiego i skupia dwa kierunki radykalny z p.Martną na czele oraz umiarkowany z p.Rej'em i Ast'em.

6. Ugrupowanie Ekonomiczne, skupiające przemysłowców, kupców i właścicieli domów.

W skład parlamentu wchodzą jeszcze: mniejszość niemiecko-szwedzka /3 posłów/, mniejszość rosyjska /2 posłów/ i skrajna lewica /robotnicy 2 posłów/. Pozatem, jako bezpartyjni zasiadają w parlamencie: 1 b.osadnik, 1 b.członek Partji Pracy i 4 b.członków skrajnej lewicy.

P o l i t y c z n a   p r a s a   e s t o ń s k a.

W 1929 r. było 11 dzienników estońskich, 1 rosyjski, 2 niemieckie. Z tego najważniejsze: "Päewaleht" - niezależne, "Waba Maa" - partja pracy, "Postimes" - partja ludowa, "Kaja" - partja agrarjuszów, "Rahva-Sõna" - partja socjaldemokratów; "Revalsche Zeitung" - niemiecka. Ogólny nakład dzienników ok. 300.000. Czasopisma: 140 estońskich, 3 ros., 10 niem., 2 szwedz., 1 fiński, 1 angielski, 1 żyd., 1 esperanto.

M n i e j s z o ś c i   n a r o d o w e.

Prawa mniejszości narodowych są zagwarantowane w konstytucji, o czem była mowa wyżej. Oprócz tego 5.II.1925 uchwalona została kulturalna autonomja, według której centralne władze wykonawcze mniejszości narod. /zarząd kulturalny i kuratela kulturalna/ posiadają prawo:

1/ organizowania, kontrolowania i kierowania wszystkiemi szkołami publicznemi prywatnemi z jęz.wykładowym danej mniejszości.

2/ opiekowania się innemi kulturalnemi potrzebami mniejszości narodowych, założenia i kontrolowania koniecznych do tego instytucyj.

Autonomja kulturalna może być przeprowadzona, o ile
1/najmniej 3000 osób zapisze się do tej mniejszości,
2/najmniej 50% tych zapisanych musi brać udział w wyborach do rady kulturalnej.
3/najmniej 60% członków pierwszej rady kulturalnej musi się wypowiedzieć za utworzeniem samorządu kulturalnego.

Po wejściu w życie autonomji, wszystkie utrzymywane dotąd przez rząd i gminne szkoły mniejszościowe, przekazują się radzie kulturalnej. Koszty samorządu ponosi mniejszość, która może dysponować następnemi dochodami:
1/ częścią sumy wydawaną przez rząd i gminy na utrzymanie szkół publicznych.
2/ dochodami publicznego opodatkowania mniejszości przez radę kulturalną za zgodą rządu.
3/ specjalnemi funduszami, ofiarami etc rządu, prywatnych instytucyj i osób.

Z tej autonomji skorzystali dotąd Niemcy i Szwedzi.

P o l a c y w E s t o n j i .

Ludność polska w Estonji wynosi około 3000 osób i składa się przeważnie z wyrobników, którzy po wybuchu rewolucji emigrowali do Estonji z Rosji. Z Polską związani są jedynie językiem, zresztą bardzo już zepsutym oraz religją. Stanowi element mało rozwinięty narodowo. Nad rozwojem poczucia narodowego pracuje Związek Narodowy Polaków w Estonji, posiadający 3 oddziały: w Tallinie, Dorpacie i Narwie i liczący 170 członków.

---o:§:o---

autonomja kulturalna może być przeprowadzona, o ile
1/ conajmniej 3000 osób zgłosi się do tej narodowości,
2/ conajmniej 50% tych zgłoszonych musi brać udział w wyborach do rady kulturalnej,
3/ conajmniej 60% członków pierwszej rady kulturalnej musi się wypowiedzieć za utworzeniem samorządu kulturalnego.

Po wejściu w życie autonomji, wszystkie utrzymywane dotąd przez rząd i gminę szkoły mniejszościowe przechodzą w zarząd autonomicznych. Koszty samorządu [illegible], które mają [illegible] pochodzić:
1/ z części sumy wydawanej przez rząd i gminy na utrzymanie szkół publicznych.
2/ z dochodów publicznego opodatkowania mniejszości przez radę kulturalną za zgodą rządu,
3/ z [illegible] ofiarności [illegible] instytucji i osób.

Z tej autonomji skorzystali dotąd Niemcy i Szwedzi.

P o l a c y w E s t o n j i .

Ludność polska w Estonji wynosi około 3000 osób i składa się przeważnie z wychodźców, którzy po wybuchu rewolucji [illegible] do Estonji z Rosji. [illegible] jedynie [illegible] Stanowi element mało rozwinięty [illegible] narodowego stanowi Związek Narodowy Polaków w Estonji, posiadający 3 oddziały: w Tallinie, Dorpacie i Narwie i liczący 170 członków.

Oras

---o0o---